

ԿԵՆԴԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐ

ԷԴԳԱՐ ՊՕԷ-Ի

Ապենին լեռներում էր:

Նա վիրաւորւած էի խոր խոցով: Իմ ծառան չէր կամենում, որ ես գիշերը անցկացնեմ բաց օդում: Նա ինձ քաշեց մի ամրոց, որ մի հիւսիսէն և միւսէն ժամանակը տխրաշունչ շինութիւն էր: Այնպէս էր երեւում, որ ամրոցը նոր էին թողել նորա տէրերը ժամանակաւորապէս:

Մենք տեղաւորւեցինք ամենափոքր և սակաւաշուք կահաւորւած սենեակներից մէկում: Նա գտնւում էր մի աշտարակում, որ հեռու էր գլխաւոր շինութիւնից: Նորա զարդարանքը թէև հին էր և մաշւած, բայց հարուստ էր:

Պատերը պատած էին պատառններով և զարգարւած ամենայն տեսակի դրոշմակիր զարդերով, նոյնպէս բազմաթիւ ժամանակակից, նուրբ արեւստագործ պատկերներով՝ արաբական ճաշակի, ոսկեղօծ շրջանակներում:

Նրա անդը սաստկանում էր և ես մօտ էի դել տալուն, որովհետև ես չափից դուրս եռանդով սկսեցի զբաղւել այս պատկերներով: Սոքա զետեղւած էին ոչ միայն գլխաւոր պատերի վերայ, այլ և զանազան խորշերում, որոնք աւաջացած էին ամրոցի մի օտարոտի ճարտարապետութիւնից: Նա պատկերացի ծառայիս, որ լուսամուտների փեղկերը փակի, որովհետև արդէն մութը ընկել էր, վառի իմ գլխատակի մօտ դրւած բազմաճրագ մեծ աշտանակը և յետ տանի իմ անկողինը շրջապատող սև թաւիշեայ վարագոյրները: Նա այդ արիւնջի գիտումով, որ կարողանամ ազատ նայել բոլոր կողմերի պատկերներին,

որոնց բացատրութիւնները և գնահատութիւնը ամփոփւած էին գլխատակումն դրած մի գրքոյ կողմ, որ ձեռքս առի և սկսեցի մեծ ուշադրութիւնով կարդալ:

Ես երկայն ժամանակ կարդում էի: Ես զննում էի պատկերները բարեխղճօրէն և պատկառանքով: Անցնում էին ժամերը արագընթաց և երջանիկ կերպով: Վերջապէս հասաւ կէս դիշերը: Աշտարակի դիրքը ես չէի հաւանում. բայց որպէս զի ծառային անհանգիստ չանեմ. ինքս պարզեցի ձեռքս և բաւականին դժարութիւնով աշտանակը տեղափոխեցի այնպէս, որ նորա լոյսը ուղիղ ընկնէր դրքոյկի վերայ:

Այս գործողութիւնը մի անսպասելի հետեանք ունեցաւ: Շատ ճրագներէց ճառագայթներ ուղղւեցին մի պատկերի վերայ, որ մինչև այդ ժամանակը մնացել էր սիւներից մէկի սուէրում:

Պայծառ լուսաւորութեան շնորհիւ՝ ես այժմ ուսայ մի պատկեր, որ առաջ խուսափել էր իմ աչքերից: Պատկերը ներկայացնում էր մի ջահիլ աղջկայ, որ նոր միայն կին էր դարձել: Ես մի արագ հայեացք գցեցի պատկերի վերայ և աչքերս փակեցի: Խէ, ինչո՞ւ — ինքս էլ սկզբում չը կարողացայ ինձ բացատրել:

Իայց աչքերս փակւած միջոցին ես շուտով կարողացայ հասնալ իմ արածի պատճառը: Դա անգիտակցական մի շարժում էր, որ ես արել էի մոռածելու համար ժամանակ գրաւելու և ինձ հանգըստացնելու աւելի սառն և ուղիղ խորհրդածութիւնների համար:

Մի քանի վայրկեանից յետոյ՝ ես նորից նայեցի պատկերին ուշադրութիւնով: Այժմ այլ ևս չէր կարելի կասկածել (թէկուզ այդ ես ցանկանայի)՝ պարզ կերպով տեսածիս վերաբերմամբ: Ես սկսեցի յանկարծակի ինձ պատած ցնորքից անցնել իրականութեան:

Պատկերը ներկայացնում էր, ինչպէս ասացի մի ջահիլ աղջկայ: Դա այն ձևի ու ոճի պատկեր էր, որ յատուկ է վիշիե տ անւանւածներին և որ յաճախ բնատրոշում է Սիւլլիի նկարած գլուխները:

Նկարւած էր մի գլուխ: Վիզը, ուսերը, ձեռքերը նոյն իսկ փայլուն մազերի վերջաւորութիւնները միանում էին անորոշ, բայց մութ սուէրի հետ, որ կազմում էր պատկերի սփոռը: Նրջանակը ձուածիր էր, շքեղ ոսկեղօծած և մալր-արարական ճաշակի դրւագներով զարդարած: Իբրև գեղարւեստի գործ՝ անկարելի էր աւելի զարմանալին ճարել, քան այդ էր:

Պէտք է ենթադրել, որ ինձ վերայ յանկարծ և ուժեղ ազդողը նկարի լաուլթիւնը, նորա անմահ գեղեցկութիւնը չէր և ոչ իմ հրեականութիւնը, որ իբր թէ թմրութիւնից արթնած՝ ընդունած լինէր նկարը իսկական դիտի տեղ: Առաջին անթարթից՝ իմ մէջ տպաւորւեցին նկարի մանրամասնութիւնները, շրջանակի ձեւը և ես չէի կարող հետունել զնալ և ցնորքի աշխարհքը ընկնել:

Անձնատուր եղած այս խորհրդածութիւններին՝ ես ամբողջ ժամ՝ կիսապառկած, կիսանստած գիրքում նայում էի պատկերին: Յետոյ երբ ինձ համար պարզեցի իմ տպաւորութեան ինչութիւնը՝ նորից, դուլտս իջեցրի բարձի վերայ: Ես հասկացայ, որ պատկերի կախարհանքը կայանում է նորա ուժեղ իրական արտայայտութեան, նորա զարմանալի կենսականութեան մէջ, որ ինձ սկզբում ցնցեց, իսկ յետոյ շփոթեց, վրդովեց և ճշնեց:

Խոր և երկիւղած սարսափով ես դրի աշտանակը իւր առաջնայտեղը: Այդպիսով հեռացնելով աչքերիցս իմ մեծ վրդովմունքի պատուհաւը՝ ես շտապով առի ձեռքս զրքոյկը, որի մէջ զրւած էր նկարների զնահատութիւնը և նոցա պատմութիւնը: Դտնելով ձուածիր պատկերի համարը՝ կարդացի հետեւեալ մութ և օտարոտի սլտմունքութիւնը:

«Աս մի ջահիլ, հազաւգիւտ գեղեցկութիւնով, շնորհալի, անհոգ և ուրախ աղջիկ էր: Եւ անիծւած լինի այն ժամը, երբ նա հանդիպեց և սիրեց նկարչին և դարձաւ նորա կինը: Նկարչիւր՝ բուն զգացմունքով լի, հարցասէր, խստաբնոյթ մի մարդ էր, որ սիրահարւել էր իւր գեղարւեստի վերայ: Իսկ կինը՝ չքնաղազեղ մի աղջիկ էր՝ ուրախսրտանի և սիրալիր. նա ինքը՝ լոյս էր և ժպիտ և մատաղ եզջերուի աշխոյժ. նա սիրում էր ամեն բան և առում էր միայն գեղարւեստը, որ նորա հակառակորդն էր: Նա վախենում էր միայն վրձինից և ներկից և բոլոր այն նզովւած դործիքներից, որոնց շնորհիւ նա զրկւում էր իւր նշանածից:

«Այս կինը սարսափով լսեց նկարչից, որ սա կամենում է նորան նկարել: Բայց նա պարկեշտ էր և հեզ և հնազանդ նստում էր ամբողջ շաբաթներ շարունակ աշտարակի մութ և բարձր մի սենեակում, ուրտեղ օճոռքի ծակից միայն՝ թափանցում էր լոյս նկարչի սփիտ: Կրտաւի վերայ: Բայց նա, նկարչիւր, իւր բոլոր փառքը կեղ-

րոնացրել էր այդ դործի վերայ, որ ամեն մի ժամ, ամեն մի օր նկատելի կերպով առաջ էր գնում:

Նա կրքոտ, օտարոտի և մտքերի գնացած մի մարդ էր, որ այնքան ընկղմւած էր իւր ցնորքների մէջ, որ չէր նկատում թէ ինչպէս աշտարակի ծալրից թափանցող այդ մուալլ լոյսը չորացնում էր նորա կնոջ առողջութիւնը: Կինը ցամաքում էր և նւազում. և այդ բանը բոլորին տեսանելի էր, բացի նորա ամուսնուց: Զը նայելով դորան, նա շարունակում էր ժպտալ և երբեք չէր գանգատւում, որովհետեւ տեսնում էր, որ արդէն մեծ հռչակ ստացած նկարիչը իւր ներկայ գործի մէջ մեծ և անբաւ հրճանք էր զգում և օր ու դիշեր աշխատում էր նկարելու նորան, որին նա այնքան սաստիկ սիրում էր և որը օրէցօր դառնում էր աւելի ու աւելի տկար և գունատ:

«Եւ արգարե՝ նոքա, որոնք բազմ էին ունենում տեսնելու նկարը՝ շնչում էին միւսների ականջներին պատկերի անպատմելի նմանութեան մասին: Դա ապացուցանում էր տաղանդի ոյժը և սիրոյ այն մեծ խօրութիւնը, որ ունէր նկարիչը դէպ իւր մտածմունքների առարկան:

«Եւ այց վերջերումը, երբ դործը արդէն աւարտւելու վերայ էր, ու՛րբի այլ ևս թոյլ չէին տալիս աշտարակի մէջը, որովհետեւ նկարիչը մինչև խելագարութիւնը սաստիկ զրաւուած էր իւր դործով և չէր հեռացնում իւր աչքը կոռուից մինչև անգամ կնոջը վերայ նայելու նպատակով: Նա կարծես չէր տեսնում, որ այն ներկերը, որ նա թափում էր կոռուի վերայ, նա քաղում էր իւր կնոջ թարմ այտերից:

«Եւ երբ շատ շաբաթներ անցնելուց յետոյ՝ միայն մնում էր վերջին գիծը վրձինով քաշելու նկարի շրթունքների վերայ և աչքերին փայլը աւելացնելու, որպէս զի նկարը բոլորովին պատրաստ լինէր, այդ ժամանակ կեանքը վերջին անգամ խաղած կնոջ մարմնում, ինչպէս հանգուղ կանթեղի մէջ վերջին բոցը:

«Ահա և պատրաստ է պատկերը ինքը:

«Նկարիչը մի քանի վայրկեան կանգնած նայում էր հիացմունքով իւր գործին, որի վերայ այնքան ջանք էր թափել: Եւ մի րոպէից յետ նա յանկարծ դողաց կարծես սարսափահար հղած և բարձրաձայն աղաղակեց՝

— Եւ յիրաւի, դա կեանքը — ինքն է:

Նա արագ լոււ եկաւ, որ նայի իւր սիրուհուն, բայց սա մեռած էր: